

טייערע אנ"ש חברי "אהבת קדומים"
ביטע רופט אַרײַן 845.783.0735

און גיבט איבער זכרונות פון
איינערע אַמאָליגע מלמדים

לאָזט אויך איבער אייער נאָמען און טעל. נומער אָז מיר
זאָלן אייך קענען צוריקרופן אויב ס'פעלט אויס

מיט דאָנק פון פאָראַויס - וזכות הרבים תלוי בכס

לעכטיגע זכרונות, הדרכות
און הנהגות פון אונזערע
אַמאָליגע געהויבענע
מלמדים זכרונם לברכה
שמואל שלמה טעלער,
קרית יואל

זכר מלמדים לברכה

1

הרב החסיד המרומם רבי יקותיאל זלמן בינער זל"ה

מריבץ תורה ומנהל רוחני במוסדות סאטמאר

א תלמיד משנות קדם שרייבט אונז:

"עס ליגט ביי מיר טיף איינגעקריצט אין זכרון, דער ערשטער זומער וואס ר' זלמן ז"ל איז אנגעקומען קיין אמעריקע, נאך איידער מ'האט אים אויפגענומען אלס מנהל רוחני, איז ער געווען א מלמד פאר קינדער אין חדר 'זופניק' אין וויליאמסבורג. איך בין געווען א יונגל, איינער צווישן הונדערטער אנדערע, אבער איך קען נישט פארגעסן זיין לעכטיגע צורה, וואס האט אויף אונז געמאכט אזא רושם, עס האט אונז ממש איבערגענומען.

איך האב זוכה געווען צו זיין א תלמיד ביי אים אין די כיתה. יעדעס קינד האט געשפירט ווי ער איז ביי אים דער גרעסטער יחסן. רבי זלמן האט אלעמאל געהאט א שמייכל, ער איז אלעמאל געווען אויפגעלייגט, אלעמאל געווען בסבר פנים יפות.

דעם ערשטן טאג וואס ער איז אריינגעקומען אין חדר, האט ער ממש אפגעקויפט די הערצער פון די קינדער, אז מיר האבן פשוט געוואלט זיין וואויל, מיר האבן אלע געוואלט געפעלן פאר'ן רבי'ן און אים געוואלט צוליב טון, פשוט שפירנדיג ווי שטארק ער האט אונז ליב, כמים פנים לפנים.

כאטש מיר זענען געווען קליינע קינדער, האבן מיר געשפירט ווי ר' זלמן פֿיבערט מיט א רצון צו משפיע זיין. ער האט נאר געוואלט געבן פאר די קינדער, נישט נאר ברוחניות נאר אויך בגשמיות.

איך קען זאגן מיט א בליק אויף צוריק אויף מיינע קינדער יארן אין חדר, געדענק איך נישט אז עס זאל זיין א תקופה וואס איך זאל אזוי שטארק וועלן קומען אין חדר, און ווארטן צו גיין אין חדר, ווי יענעם יאר וואס ר' זלמן איז געווען מיין מלמד.

זיין פארלערנען איז דאך געווען אזוי זיס, אזוי בא'טעמ'ט, מיט אזא מתיקות. ס'איז שוין אריבער פון דעמאלט כמעט גאנצע פופציג יאר, ווען איך דערמאן זיך נאר פון ר' זלמן, שפירט זיך אזעלכע געגועים, אזעלכע בענקשאפט געפילן צו אן אמאליגן ערליכן פארציטישן איד, וואס ער איז געווען א גאון הגאונים אין מסכת מידות.

איך געדענק פון אלס יונגל, ס'איז געווען ביי די לאנטש הפסקה, געווענליך מלמדים גייען זיך אפרוען, אויסלופטערן, ליתן רווח להתבונן בין פרשה לפרשה, אבער ר' זלמן איז געווען גרייט צו לערנען מיט יעדע יונגל וואס האט נאר מיט אים געוואלט לערנען.

אבער נישט נאר די לימודים פון חדר פאר א יונגל וואס האט נאכנישט געקענט דעם שיעור, נאר יעדע זאך וואס א יונגל האט געוואלט. איינער

האט געוואלט איבערגיין דעם שיעור פון די וואך, א צווייטע יונגל האט געוואלט לערנען משניות, און ס'זענען געווען קינדער וואס האבן געוואלט לערנען מיט אים חשבון, אדער אנדערע קינדער וואס האבן געוואלט קענען דעם חשבון פון עיבור החודש, אין וואס ר' זלמן איז געווען א יחיד מומחה אויסצולערנען די קינדער. (און ס'זאל נישט אויסגערעדט זיין, שפעטער אלס מנהל האט ער אונז אויסגעלערנט שווימען אין 'סווימינג פול' אויך).

אלעמאל זיין שטראלנדע שמייכל, זיינע געלאסענע דיבורים. ער איז געווען א קינסטליכער אומן זיכער צו מאכן ווען ס'איז געווען אן איבערקערעניש אין חדר און מען האט געדארפט אפשר גיין בכל חומר הדין, ער האט אבער זיכער געמאכט אז דער "טראבל מעיקער" איז אויף זיין זייט.

עס קען זיך נישט פארגעסן איין פאל ווען א גאר לעבעדיג יונגל, האט געטראפן א קריכעדיגע ווארעם אויפן גאס, ער האט עס אריינגעכאפט אין א זעקל און אריינגעברענגט אין חדר און אראפגעלייגט אויפן רבי'נס טיש, מיר זענען געווען זיכער אז דער רבי וועט ווערן אויפגעשטורעמט פון די שרעקליכע חוצפה וואס האט פאסירט, און ער וועט דאס יונגל אפירנעמען אויפן שארפטן אופן. דערווייל האט ער זיך פשוט שטארק צעשמייכלט, אראפגענומען דעם ווארעם פון טיש, דאס אוועקגעשטעלט וואו עס האט באלאנגט, און נישטאמאל רעאגירט מיט א ווארט.

ביי ר' זלמן אין חדר האבן מיר נישטאמאל געהאט א נסיון צו זיין חוצפה'דיג פארן רבי'ן, ווייל זיין איידעלע כאראקטער, זיין נעימות, זיין לעכטיגקייט, זיין געהויבנקייט, זיין גוטסקייט האט אונז אויטאמאטיש געמאכט גוט, "הוא היה אומר", ער איז געווען פאר אונז דער שענסטער און בעסטער מוסר השכל וואס מ'זאל נאר שטרעבן נאכצוגיין.

אין די צייט וואס אנדערע מלמדים האבן געשפירט אז מ'דארף גיין גאר שטרענג, האט ר' זלמן אלעס געשטעלט אין פלאץ מיט א ווערטל.

עס דערמאנט זיך, ר' זלמן פלעגט ברענגען אין חדר געדרוקטע צעטלעך - אנטשולדיגט, נישט געדרוקט, געטייפט מיט די אמאליגע "טייפרייטער" - און פארטיילט פאר אלע קינדער. אבער נישט בלויז פארטיילט צעטלעך, נאר דורכגעגאנגען מיט אונז ווארט נאך ווארט, און מסביר געווען יעדע זאך. ער האט זיכער געמאכט אז מיר פארשטייען א חילוק צווישן א ווארט וויאזוי מ'זאגט עס ארויס אויף לשון קודש, וויאזוי מ'זאגט עס בלשון רבים, וויאזוי מ'זאגט עס בלשון יחיד, וויאזוי עס ווערט געזאגט בלשון זכר, און וויאזוי עס ווערט געזאגט בלשון נקבה.

דאס איז נאך געווען פאר די היינטיגע קאמפיוטער צעטלעך עפאכע. היינט צוטאגס זענען מיר געוואוינט, איינער ארבעט אויף א געוויסע פראגראם, א מלמד שטעלט אהער א שיין צעטל, און עטליכע סעקונדעס שפעטער שיקט ער דאס אפ פאר א מלמד אין צווייטן עק וועלט. אין יענע צייטן האט ר' זלמן שעות ארוכות אפגעטייפט א צעטל, אריינגעלייגט אלע כוחות, גענומען די אמאליגע סטענסילס און אזוי געמאכט קאפיס, און נאכדעם געקומען אין חדר מיט זיין שמייכל, מיט זיין סבר פנים יפות, מיט זיין לעכטיגקייט, און אויסגעטיילט פאר אונז תלמידים.

כסדר האט ער געהאט פרישע געדאנקען וויאזוי אריינצוברענגען ידיעות אין זיינע תלמידים, וואס אלעס איז געווען ידיעות וואס קומט אונז צוויי'ע עד היום הזה איבער'ן לעבן און פאר יעדן ערליכן איד.

אוי, ווען מיר דערמאנען זיך פון זיינע ניגונים וואס ער האט אונז אויסגעלערנט, לדוגמא קומט מיר ארויף אין זכרון "אלמעכטיגער גאט, נון ביי דיין טעמפל שירה", און אזוי נאך ערליכע ניגונים, אלעס איז געקומען מיט אן אפגעטייפטן צעטל, מיט א פארציטישע קאפיע, אז מען זאל עס קענען אהיימטראגן.

אין מיין פערזענליכן בליק דערמאנט זיך, ווען אין קעמפ האב איך געהאט מיט אים א שיעור יעדן טאג ביי די לאנטש הפסקה צו לערנען דקדוק און חשבון. ביי מיר איז זיכער אז מיין טאטע האט אים אוודאי נישט באצאלט, און די קארגע שעה וואס ער האט געהאט, וואלט ער ווען געקענט אויסנוצן צו כאפן א דרימל. אבער ביי אים איז געווען ליבערשט אוועקצוגעבן די צייט צו העלפן נאך א יונגל זיך אויסלערנען נאך א ידיעה.

רבי זלמן, רבי זלמן, ווי קען מען אייך פארגעסן? אייערע לעכטיגע מידות, אייער שמייכל, אייער געהויבנקייט, אייער יושרות האט אויף אונז איבערגעלאזט א רושם, לא נתנשי מינך.

איך האב נאך געהאט די זכ"י, יארן שפעטער, מיין יונגעלע האט געלערנט אין חדר ויואל משה אין וויליאמסבורג, רבי זלמן איז געווען דער מנהל, און מיין יונגעלע האט אהיימגעברענגט די זעלבע צעטלעך וואס מיר האבן געהאט, די זעלבע ניגונים געזונגען מיט זיי, עס איז געווען א בחינה פון לא כהתה עינו ולא נס לחה, פאר צענדליגער יארן וואס ער איז אנגעגאנגען מיט זיין עבודת הקודש עד זקנה ושיבה.

יהא זכרו ברוך. (מהרש"א)

אן אנדערער תלמיד פארציילט:

זייער משפחה איז געבליבן וואוינען אין רומעניע פאר לענגערע יארן, און ווען ער איז ארויסגעקומען פון רומעניע, האט ער ווי פארשטענדליך אין אנהויב זיך גאר שטארק געמוטשעט.

דארט אין רומעניע האט ער נישט געהאט קיין שום חדר, און אנקומענדיג שוין אלס עלטערע יונגל האט ער פשוט נישט געהאט וואו צו לערנען. מען האט אים געשיקט פון איין תלמוד תורה צו די אנדערע, ביז ער איז אנגעקומען צו ר' זלמן אין חדר. ר' זלמן מיט זיין לב טוב, האט נישט געקענט צוקוקן אז א יונגל דרייט זיך אין די גאסן און האט נישט וואו צו לערנען. טראצדעם וואס דער יונגל איז געווען פיל עלטער ווי דער יאראנג איבער וועמען ר' זלמן ז"ל איז געווען מנהל, האט ער זיך אראפגעלאזט און אים אריינגענומען צו זיך אין די תלמוד תורה.

ר' זלמן ז"ל האט נישט בלויז אים אריינגענומען. ער האט יעדע וואך אראפגענומען פון זיין טייערע צייט און אריינגעזאגט אין א טעיפ דעם גאנצן חומש פון די וואכעדיגע סדרה, און אים געהייסן אז ער זאל דאס אויסהערן. דאס קינד האט אזוי ארום פארדינט פילפאכיג. סיי אז ער האט זיך געלערנט דעם חומש פון יעדע וואך, און האט זיך מרגיל געווען בלימוד חומש, בלימוד העברי און אזוי ווייטער, אבער נאך פיל מער פון דעם האט ער זיך מרגיל געווען צו רעדן אידיש.

ער פלעגט כסדר קומען צו ר' זלמן ז"ל אים איבערצופרעגן אויף די אידישע ווערטער, און אזוי האט ער ביז א קורצע צייט זיך אויסגעקענט אין א פארפעקטן אידיש, מיט וואס ער האט דערנאך געקענט שטיין ווייטער מעלה מעלה,

און אדאנק די כוחות וואס ר' זלמן ז"ל האט אריינגעלייגט אין אים גענצליך שלא על מנת לקבל פרס, איז ער אויסגעשטיגן א ירא ושלם ביז צום היינטיגן טאג.

אן אפגעשמעסטער פסק

ביי אן אנדערע געלעגהייט האט זיך געמאכט אז ר' זלמן האט איינגעזען אז מען דארף א ווילד יונגל גוט באשטראפן. ר' זלמן האט זיך אריינגעלייגט אין דעם קינד'ס מצב, און האט געטראפן א ריכטיגע שטראף פאר דעם קינד. ער רופט אן אהיים צום קינד, און פארלאנגט אז דער טאטע זאל אריבערקומען אין חדר אריין. ענטפערט מען אים אז דער טאטע איז נישט דא איצט, ער געפונט זיך אין די מרחקים אויף וויכטיגע צוועקן. ווען ר' זלמן האט דאס געהערט האט ער שוין פארשטאנען פארוואס דער קינד איז איצט אזוי ווילד, האט ער דאן געבעטן אז די מאמע זאל אריבערקומען אין חדר.

די מאמע איז גלייך אריבערגעקומען. אנקומענדיג רופט זיך אן ר' זלמן אן די מאמע, אז זי זאל זיך נישט דערשרעקן, ער גייט שטארק אנשרייען דאס קינד, ער מיינט דאס אבער נישט ערנסט, ער מוז דאס נאר טון פאר'ן תכלית פון דעם קינד. ר' זלמן ז"ל האט אריינגערופן דאס קינד, און הייבט אן אים צו געבן א שארפן פסק. דו זעסט וואס דו טוסט - זאגט אים ר' זלמן - צוליב דיר האט דיין מאמע געדארפט אריבערקומען אין חדר, און אזוי ווייטער האט אים ר' זלמן אנגעשריגן און אים געגעבן א גוטן פסק. דער יונגל האט באקומען זיינס, ער האט זיך מקבל געווען אז ער גייט שוין זיין וואויל און איז ארויס. ווען ער איז ארויס האט ר' זלמן

צוריק באקומען זיין נאטירליכן שמייכל, און האט גוטמוטיג געזאגט פאר די מאמע אז זי זאל זיך נישט דערשרעקן, דאס איז נאר געווען א מיטל ווי אזוי צו קענען אכט געבן אויף דאס קינד.

באקומען א פעטער...

איינער פון די תלמידים פון די פריערדיגע יארן דערציילט, אז ווען ער איז געווען א קינדער, איז ער געווען אין חדר דאס 'כפרה הינדל', ווי עס מאכט זיך אמאל צווישן קינדער. די קינדער האבן אים כסדר געטשעפעט. און ער איז געווען שטארק ג'ערודפ'ט. איינמאל האט זיך געמאכט ווען מען האט אים שטארק געטשעפעט, איז ער געשטאנען אינדרויסן און האט שטארק געוויינט. דעמאלט האט אים ר' זלמן באמערקט, און גלייך האט זיך אנגעהויבן א פרישע פרשה... ר' זלמן איז געוואויר געווארן וואס דא גייט פאר. גייט ער צו צו דעם יונגל און זאגט אים: "דו ווייסט אז איך בין דיין פעטער..."

זאגט דאס אינגל "ניין איך ווייס נישט". זאגט אים ר' זלמן: וואס, דו ווייסט נישט? זאלסטו וויסן אז איך בין דיין פעטער, און ווען דו דארפט עפעס קום אריין צו מיר אין אפיס!

דער יונגל האט פון דאן באקומען א 'נייעם פעטער' און עס האט זיך ביי אים אנגעהויבן א פריש געשעפט. יעדעס מאל וואס א יונגל האט נאר געוואלט אנהויבן צו טשעפענען, האט ער גלייך געווארנט אז ער וועט גיין פארציילן פאר זיין פעטער... און עס האט געארבעט. די אלע רדיפות האבן זיך אפגעשטעלט. די קינדער האבן געוואוסט אז דער מנהל איז דעם יונגל'ס פעטער, און זיין פעטער וועט זיך פאר אים אננעמען... ❄

פֿאַרזעצונג קומט א"ה